

06. 11. 2006.

PLAN OZELENJAVANJA – ŠTA JE TO?

*Velimir Ćerimović, pejzažni arhitekta – Beograd
Magistar tehničkih nauka za savremenu arhitekturu i urbanizam
Centar za istraživanje, izučavanje, zaštitu i obnovu kulturno-parkovnog nasleđa Srbije
Beograd, Bulevar oslobođenja br. 61.*

Javno postavljeno pitanje ...”Ima li “Zelenilo” u Novom Sadu plan ozelenjavanja zelenih površina u gradu” ? – otvorilo je niz dilema i novih pitanja.

Pre svega, pod tzv. “planom ozelenjavanja zelenih površina u gradu”, neko može razumeti da treba zeleno ofarbati sve obojene i neobojene gradske površine kao dvodimenzionalne horizontalne i vertikalne jedinice kojih u gradu ima bezbroj. Pa onaj, kome se takvo pitanje postavi, sam sebe pita zašto to mene pitaju, kada to nije u mojoj nadležnosti? A, onda slede komentari i nova pitanja, kao što su; to je Sizifov posao, kome i zašto to treba, to deluje neozbiljno, zašto to nas pitaju i tome sl. Odnosno, postavljeno pitanje, samo donekle može biti razumljivo, čak i za učene ljude. Naime, zna se da je površina dvodimenzionalni element bilo koje fizičke strukture (objekta, prostora). Zato se iza takvog pitanja, ne može ništa drugo razumeti osim, da se u takvom slučaju, radi o nekakvom mnoštvu zeleno obojenih dvodimenzionalnih jedinica (površina).

Dakle, iz ovoga se vidi da navedeno pitanje nije dobro postavljeno. Takođe, iz toga se vidi da u oblasti planiranja, projektovanja, izgradnje i održavanja parkovno-urbanih i prostorno-pejzažnih struktura, postoji uvrežena i neprecizna terminologija koja već decenijama zbunjuje planere, urbaniste, pejzažne arhitekte, javne komunalne službe, lokalnu smoupravu, pa i same građane. U Srbiji dominira jednostrani eko-prirodnjački pristup vrtno-parkovnom stvaralaštvu i graditeljstvu. Kroz neprimereni termin “zelenepovršine”, uplanovima dominiraju traktati o puno nekakvih “zelenih površina”, umesto artikulisanja prepoznatljivih kulturno-parkovnih, prostorno-pejzažnih i drugih pejzažno-arhitektonskih fizičkih struktura, koje su predmet planiranja, projektovanja, izgradnje i održavanja u graditeljsko - urbanoj sredini, kao što su to naše kuće, soliteri, trotoari, trгови itd.

U srpskoj zakonskoj regulativi ne postoji kulturno-parkovno nasleđe i ne postoje parkovno-urbane i prostorno-pejzažne strukture, oblici i celine, koje čine široku lepezu, gramatiku i temelj vrtno-parkovnog ili parkovno-urbanog graditeljstva, kulture i stvaralaštva. Zato postoje tzv. “zelene površine” i “ozelenjavanje”, iza kojih se krije i maskira, poništava i unižava, ne samo srpsko, već čitavo civilizacijsko vrtno-parkovno graditeljstvo, kultura, stvaralaštvo, tekovine i bogatstvo od vavilonskih, kineskih, egipatskih, rimskih, do evropskih i drugih. Jedan od novijih “patenata” takve vrste je i “Nacrt zakona o zaštiti i unapređivanju zelenih površina” www.ekoserb.sr.gov.yu.

Takođe, prostorni, generalni i regulacioni planovi za gradove i naselja, nisu rešili strateško pitanje planske zaštite objekata kulturno-parkovnog nasleđa, kao ni planiranja parkovno-urbanih i prostorno-pejzažnih struktura i objekata. Na svim planskim podlogama, govori se o tzv. “zelenim površinama”, premda ovakav dokument preferira planiranje objekata i prostora, što je i u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji. Osim toga, tzv. “zelene površine” su potpuno neodređen i neprikladan termin za objekte kulturno-parkovnog nasleđa i druge parkovno-urbane i prostorno-pejzažne strukture, jer površina je samo jedan element prostora.

Dakle, ovi objekti su prostorno-fizičke, tehničko-tehnološke i bio-tehničke strukture i trodimenzionalne celine. Takve parkovno-

urbane fizičke strukture, ne mogu biti nikakve zeleno obojene ili ne obojene površine. Tako, po usvojenoj planskoj logici i planskim dokumentima, **objekti pejzažnog, parkovnog i vrtnog graditeljstva, mogu se, osim zelena površina, prema svakom prostornom elementu još nazivati, “zelena vertikalna”, “zelena širina” i “zelena dužina”**. Znači, u odnosu na objekte prostorno-pejzažnog i parkovno-urbanog graditeljstva, planski dokumenti plasiraju neprihvatljivu terminologiju, pa se uz takve propuste, dovodi u pitanje njihova stručna utemeljenost, smisao i sprovodljivost u život. Neka oni, koji su u planskim dokumentima, napisali “zelena površina”, pokažu ili napišu, kako se projektuje i gradi tzv. “zelena površina” u odnosu na fizičke strukture ili objekat parka, vrta, drvoreda, skvera, i slično.

Čitajući planske dokumente sa traktatima o tzv. “zelenim površinama”, njihova poruka je gradnja konstruktivnih i saobraćajnih fizičkih struktura bez ikakve preciznosti o parkovno-urbanim i prostorno-pejzažnim strukturama. Zato je tu puno dvodimenzionalnih “zelenih površina”.

Kako se planskim dokumentima planiraju saobraćajne i druge fizičke strukture od značaja za grad (trgovi, platoi, parkirališta), a ne saobraćajne površine, analogno tome, u njima bi se morali planirati objekti parkovno-urbanog i prostorno-pejzažnog graditeljstva, a ne tzv. “zelene površine”.

Park je graditeljska, urbana, projektovana, građena i održavana struktura i tekovina, koja je građena sa rasadnički proizvedenim drvećem i dr., mobilijarom od rezanog drveta, komunikacije, platoi, ograde, fontane, pergole od opeke, kamena itd. Dakle, park nije prirodna tvorevina (šuma ili šumarak).

Svi dosadašnji plansko-urbanistički dokumenti u Srbiji ne poznaju parkovno-urbane, odnosno prostorno-pejzažne strukture (objekte i celine), pa na taj način, one tu nisu ni adekvatno sistematizovane, označene, ni predstavljene. Zbog takvog odnosa, ne postoji ni kulturno-parkovno nasleđe Srbije.

Nadalje, “... U postojećoj zakonskojregulativi i planovima (bivši DUP i GUP), “zelenepovršine” su po negde pojmovno uključene u odrednice kao što su “zelene i rekreativne površine”, “zelenilo i rekreacija” ili “slobodne i zelene površine”, što stvara zabune i probleme u bilansiranju površina za različite namene , i određivanju i ppimeni standarda za planiranje”...

Isto tako, ...”pojam “slobodne površine” jeste isključivo fizička odrednica ppostora u smislu neizgrađenosti objektima , i neimplicira određenu namenu, korišćenje ili obradu tla, pa nemože kao formulacija biti relevantna za planiranje namene prostora”...

A, kada je deo urbanog prostora neizgrađen, kako se u praksi najčešće doživljavaju tzv. “zelene površine”, on je “slobodan”. Tako to zamišljaju neki novokomponovani građevinari, odnosno bolje reći agresivni investitorsko-urbanistički lobi i njegovi protagonisti, jer za njih sračunato ne postoje, ni nasleđene svetosti, ni stvorene kreativno-stvaralačke, stilsko-graditeljske, bio-tehničke, ambijentalno-urbane i druge vrednosti parkovno-urbanih struktura. Oni uppavo u tome vide svoju šansu, jer se tzv. “slobodne” i “zelene” površine, najlakše ppetvaraju u skupoceno građevinsko zemljište za druge ekonomski profitabilnije građevinsko-konstruktivne jedinice.

Ipak, izgrađeni park ili neka druga vrtno-parkovna ili postorno-pejzažna struktura je vrlo konkretna fizička, tehničko-tehnološka, bio-tehnička, eko-biološka i graditeljsko-urbana celina, koja je takođe izgrađen ppostor, i ona nije nikakva tzv. “slobodna” ili “zeleno obrasla površina”, koja je ppedviđena ili na kojoj bi se moglo, odnosno na kojoj još treba ili je dozvoljeno, graditi još nekakve druge

ili nove privremene ili trajne, podzemne i nadzemne graditeljsko-urbane ili konstruktivne objekte ili celine. **Svođenje i prevođenje postojećeg parka, vrta i drugih objekata pejzažno - arhitektonskog graditeljstva - kao pepoznatljivih fizičkih struktura, na nekakvu dvodimenzionalnu jedinicu, kao što je tzv. "zelena površina", ravno je pretvaranju smisla u besmisao.**

Osim toga, parkovno-urbane i prostorno-pejzažne strukture, u odnosu na konstruktivne i druge graditeljsko-urbane strukture, metaforično i suštinski potenciraju potrebe savremenog građanina, koji i dalje neumorno želi stvoriti uslove za iskonske vrednosti održivog razvoja, opstanka i trajanja u naseljima i gradovima. Boreći se za što veće prisustvo parkovno-urbanih i prostorno-pejzažnih struktura u zgusnutom i ograničenom urbanom tkivu, on u kontinuitetu traga za savremenim paradigmama u oplemenjivanju svojeg graditeljsko-urbanog ambijenta i životnog okruženja.

Brojni planski dokumenti nisu kvalitetno odgovorili na ovakve potrebe savremenog čoveka i izazove sve većih zagađenja urbane životne sredine. Zato lokalne zajednice i nemaju kvalitetan plan za izgradnju, a često iz ekonomskih razloga ni plan ni program za redovno godišnje održavanje parkovno-urbanih i prostorno-pejzažnih objekata, struktura ili celina na svojem lokalnom području.

U svakom slučaju, "Zelenilo" u Novom Sadu nema plansko-urbanističke i upravljačko-rukovodne kompetencije, već samo kompetencije da putem javnog tendera dobije konkretan posao za izgradnju planiranih, odnosno da putem plana i programa za održavanje postojećih parkovno-urbanih i prostorno-pejzažnih objekata i struktura Novog Sada u skladu sa finansijskim mogućnostima i uz nadzor gradske uprave, vodi brigu o izvršenju ugovorenog plana i programa za njihovo redovno godišnje održavanje. Isto kao što se brine o održavanju zgrada, liftova....

Novi Sad, kao i drugi gradovi i naselja u Srbiji, bi trebalo da imaju svoje generalne i regulacione planove, koji moraju planirati parkovno-urbane i prostorno-pejzažne objekte, strukture ili celine, a ne tzv. "zelene površine". U sledećoj fazi, planirane strukture ili objekti se projektuju, grade i održavaju za šta su odgovorne lokalne zajednice (gradske i mesne samouprave), koje za tako nešto moraju obezbediti sredstva, angažovati licencirane projektante, odnosno licencirane izvođače (preduzeća) za izgradnju i realizaciju plana i programa za redovno godišnje održavanje.